

**MAXSUS EHTIYOJLI O‘QUVCHILAR BILAN ISHLASHDA PSIXOLOGIK
YONDASHUVLAR**

Doniyarov Sanjar Jahongirovich – Qashqadaryo viloyati, Muborak tumani 19-
maktab psixologi

Boboyeva Liza Nurmatovna – Qashqadaryo viloyati, Nishon tumani 47-maktab
psixologi

Annotatsiya

Mazkur maqolada maxsus ehtiyojli o‘quvchilar bilan ishlashda psixologik yondashuvlarning ahamiyati, samarali metodlar va ularni ta’lim jarayoniga tatbiq etish masalalari yoritilgan. Inklyuziv ta’lim sharoitida psixologning o‘rni, individual yondashuv va ijtimoiy moslashuv jarayonlarining muhim jihatlari tahlil etilgan.

Kalit so‘zlar: inklyuziv ta’lim, psixologik yondashuv, maxsus ehtiyoj, individual rivojlanish, moslashuv, ijtimoiy integratsiya.

Kirish

Bugungi kunda O‘zbekiston Respublikasida inklyuziv ta’lim tizimini rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Maxsus ehtiyojli bolalarning sifatli ta’lim olishi, ularning ijtimoiy hayotga to‘laqonli qo‘shilishi jamiyatning barqaror taraqqiyoti uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtayi nazardan, psixologning faoliyati ta’lim tizimida muhim o‘rin tutadi. Chunki aynan psixolog maxsus ehtiyojli o‘quvchilarning ruhiy holati, o‘zini anglash darajasi, ijtimoiy moslashuvi va o‘quv motivatsiyasini shakllantirishda asosiy vositachidir.

Asosiy qism

Maxsus ehtiyojli o‘quvchilar — bu turli jismoniy, sensor, aqliy yoki emotsional cheklovlarga ega bo‘lgan bolalardir. Ular bilan ishlashda oddiy pedagogik uslublar ko‘pincha yetarli bo‘lmaydi. Shu sababli psixologik yondashuv, individual dasturlar tuzish va differensial ta’lim metodlarini qo‘llash zarur bo‘ladi.

Psixologning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

1. O‘quvchining psixologik portretini tuzish;
2. Rivojlanishidagi kuchli va zaif tomonlarni aniqlash;
3. Individual korreksion dasturlar ishlab chiqish;

4. Ota-onalar bilan muntazam psixologik maslahatlar o'tkazish;
5. O'qituvchilarni maxsus yondashuv metodlariga o'rgatish.

Shuningdek, psixolog o'quvchilar orasida empatiya va hamkorlik muhitini yaratishga yordam beradi. Bu jarayonda art-terapiya, musiqaterapiya, o'yinli mashg'ulotlar, guruhviy treninglar kabi metodlar samarali natija beradi. Masalan, rasm chizish yoki plastilindan ishlash orqali bola o'z his-tuyg'ularini ifoda etadi, bu esa ichki stressni kamaytiradi.

Inklyuziv muhitda ishlayotgan psixolog uchun hamkasblar, ota-onalar va pedagoglar bilan doimiy muloqot muhimdir. Chunki bolani to'laqonli qo'llab-quvvatlash faqat hamkorlik muhitida amalga oshadi. Shuningdek, psixolog o'z faoliyatida zamonaviy diagnostik testlardan, psixometrik metodikalardan va axborot texnologiyalaridan samarali foydalanishi kerak.

Psixologik yondashuvning muhim tomoni — bu bolaning imkoniyatlariga e'tibor qaratish, uning ichki salohiyatini ochishdir. Har bir bola o'ziga xos qobiliyatga ega, shuning uchun psixologning vazifasi – shu qobiliyatni rivojlantirish uchun sharoit yaratishdir.

Xulosa

Maxsus ehtiyojli o'quvchilar bilan ishlashda psixologik yondashuv ta'limning insonparvarlik tamoyillariga asoslanadi. Bu yondashuv bolaning shaxsini hurmat qilish, uning his-tuyg'ularini inobatga olish, ijobiy motivatsiyani shakllantirish va ijtimoiy integratsiyani qo'llab-quvvatlashni nazarda tutadi. Shunday qilib, psixologning faoliyati nafaqat o'quvchining o'zini anglash jarayoniga, balki butun ta'lim jamoasining barqaror rivojlanishiga ham xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Inklyuziv ta'limni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4860-son qarori. — Toshkent, 2020.
2. Mahkamova M. "Inklyuziv ta'lim: nazariya va amaliyot". — Toshkent: "Yangi asr avlodi", 2022.
3. Vygotskiy L.S. "Defektologiya asoslari". — Moskva, 1983.
4. UNESCO. Inclusive Education for Sustainable Development. — Paris, 2021.
5. Bobomurodova D. "Psixologik xizmatning zamonaviy yondashuvlari". — Toshkent, 2023.